

4. KVARTAL
2017

SPAREBANKEN SØR

Innhold

Nøkkeltall konsern	3
Styrets beretning	4
Resultatregnskap	12
Balanse	13
Kontantstrøm	14
Egenkapitaloppstilling	15
Noter	16
Risiko og kapitalstyring	27
Kvartalsvis utvikling	28
Nøkkeltall konsern 2013-2017	29
Beregninger	30

Resultat (mill. kroner)	4. kv. 2017	4. kv. 2016	31.12.2017	31.12.2016
Netto renteinntekter	439	408	1 679	1 565
Netto provisjonsinntekter	78	70	312	293
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	58	67	88	224
Andre driftsinntekter	9	8	18	28
Sum netto inntekter	584	553	2 097	2 110
Sum driftskostnader før tap	210	194	811	787
Driftsresultat før tap	374	359	1 286	1 323
Tap på utlån og garantier	-12	15	20	50
Resultat før skattekostnad	386	344	1 266	1 273
Skattekostnad	74	73	282	284
Resultat for perioden	312	271	984	989
Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltning				
Netto renteinntekter	1,54 %	1,54 %	1,53 %	1,49 %
Netto provisjonsinntekter	0,27 %	0,26 %	0,28 %	0,28 %
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	0,20 %	0,25 %	0,08 %	0,21 %
Andre driftsinntekter	0,03 %	0,03 %	0,02 %	0,03 %
Sum netto inntekter	2,05 %	2,08 %	1,92 %	2,01 %
Sum driftskostnader før tap	0,74 %	0,73 %	0,74 %	0,75 %
Driftsresultat før tap	1,32 %	1,35 %	1,17 %	1,26 %
Tap på utlån og garantier	-0,04 %	0,06 %	0,02 %	0,05 %
Resultat før skattekostnad	1,36 %	1,29 %	1,16 %	1,21 %
Skattekostnad	0,26 %	0,27 %	0,26 %	0,27 %
Resultat for perioden	1,10 %	1,02 %	0,90 %	0,94 %
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	112 800	105 400	109 500	104 950
Balanse				
Forvaltningskapital			114 310	105 455
Netto utlån til kunder			97 518	90 928
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.			7,2 %	2,9 %
Innskudd fra kunder			55 580	51 562
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.			7,8 %	6,6 %
Innskudd i % av netto utlån			57,0 %	56,7 %
Egenkapital (inkl. hybridkapital)			11 108	10 051
Tap i prosent av netto utlån, annualisert			0,02 %	0,05 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån			0,28 %	0,30 %
Andre nøkkeltall				
Kostnader i % av inntekter	36,0 %	35,1 %	38,7 %	37,3 %
Kostnader i % av inntekter, ekskl. netto inntekter fra finansielle instrumenter	39,9 %	39,9 %	40,4 %	41,7 %
Egenkapitalavkastning etter skatt (justert for hybridkapital)	12,0 %	11,4 %	9,7 %	11,3 %
Likviditetsreserve (LCR) konsern			139 %	128 %
Ren kjernekapitaldekning			15,1 %	14,7 %
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering deleide selskaper			14,9 %	14,7 %
Kjernekapitaldekning			16,7 %	16,0 %
Kapitaldekning			18,9 %	17,9 %
Ren kjernekapital			9 890	9 114
Kjernekapital			10 965	9 939
Netto ansvarlig kapital			12 347	11 121
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)			9,2 %	8,6 %
Antall ekspedisjonssteder				
Antall ekspedisjonssteder			34	34
Antall årsverk i bankvirksomheten				
Antall årsverk i bankvirksomheten			432	439
Nøkkeltall egenkapitalbeviset				
Egenkapitalbevisbrøk, vektet gjennomsnitt for perioden	18,7 %	19,8 %	18,7 %	17,5 %
Antall utstedte bevis			15 663 944	15 663 944
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (morbank)	2,8	2,6	8,9	8,5
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (konsern)	3,6	3,3	11,2	10,7
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis			6,0	6,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis			120,0	115,2
Kurs/ bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis			0,9	0,8
Børskurs ved utgangen av perioden			104,00	91,25

Styrets beretning

Generelt

Sparebanken Sør er et uavhengig og selvstendig finanskonsern med virksomhet innenfor bank, verdipapirhandel og eiendoms-
megling i Vest-Agder, Aust-Agder og Telemark. Banken etablerte seg også i Rogaland i 2017.

Eiendomsmeglervirksomheten drives gjennom datterselskapet Sørmeglere. Skade- og livsforsikringsprodukter leveres via
forsikringselskapet Frende hvor banken er deleier. Banken er også deleier i selskapene Norne Securities og Brage Finans,
leverandører av henholdsvis verdipapirhandel, leasing, billån og forbruksfinansiering.

Hovedtrekk 4. kvartal 2017

- Godt resultat fra ordinær drift
- Positiv utvikling i netto renteinntekter
- Økte provisjonsinntekter
- Effektiv drift og lave kostnader
- Netto inngang på tap i kvartalet
- Egenkapitalavkastning etter skatt på 12 prosent

Hovedtrekk 2017

- Godt resultat fra ordinær drift
- Positiv utvikling i netto renteinntekter
- Økte provisjonsinntekter
- Effektiv drift og lave kostnader
- Meget lave tap på utlån
- Lavt mislighold
- 12 måneders utlånsvekst på 7,2 prosent
- 12 måneders innskuddsvekst på 7,8 prosent
- Vellykket kontoretablering på Jæren
- Egenkapitalavkastning etter skatt på 9,7 prosent
- Ren kjernekapitaldekning på 14,9 prosent og uvektet kjernekapitalandel (Leverage Ratio) på 9,2 prosent
- Styret vil foreslå overfor bankens Forstanderskap å utdele utbytte for 2017 på 6,00 kroner per egenkapitalbevis

Økonomiske rammebetingelser

Norges Bank besluttet å holde renten uendret på 0,50 prosent på siste rentemøte i desember, dermed har styringsrenten vært
uendret gjennom 2017.

Det ble i statsbudsjettet for 2017 vedtatt en ny finansskatt som medførte en ekstraskatt på 5 prosent av lønnsgrunnlaget i 2017.

Regjeringen fastsatte ny boliglånsforskrift med virkning fra 1. januar 2017, som regulerer kundens gjeldsgrad, krav til egenkapital,
samt krav til avdrag når lån overstiger 60 prosent av boligens verdi. Bankene gis fortsatt mulighet til å gjøre unntak fra reglene
på inntil 10 prosent av bankens innvilgede lån utenfor Oslo, og 8 prosent for innvilgede lån i Oslo.

Finansdepartementet har tidligere besluttet å øke kravet til motsyklisk kapitalbuffer fra 1,5 prosent til 2,0 prosent med virkning
fra 31.12.2017. Formålet er å gjøre bankene mer solide. Økningen er i tråd med anbefaling gitt av Norges Bank.

Kapitalmarkedene i både inn- og utland har vært velfungerende i 2017, og kredittspredene har holdt seg relativt stabile i
4. kvartal. Dette har gitt konsernet god tilgang på finansiering gjennom obligasjoner med fortrinnsrett og seniorgjeld.

Årsveksten i innenlandsk bruttogjeld til publikum, K2, var ved utgangen av desember på 6,3 prosent. Veksten i kreditt til
husholdninger og næringsliv var på henholdsvis 6,5 prosent og 6,4 prosent.

Resultat

Resultat før skatt utgjorde 386 mill. kroner i 4. kvartal 2017, mot 344 mill. kroner i samme periode i 2016.

Konsernet hadde en god resultatutvikling og et solid resultat før skatt som følge av en positiv utvikling i netto renteinntekter, lave kostnader og lave tap.

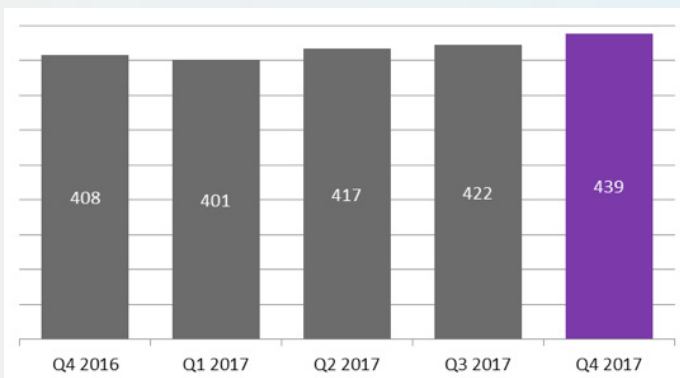
Resultatet fra ordinær drift (*) viste en økning på 51 mill. kroner i 4. kvartal 2017, sammenlignet med 4. kvartal 2016.

Egenkapitalavkastning etter skatt for konsernet utgjorde 12,0 prosent i 4. kvartal 2017, mot 11,4 prosent i samme periode 2016.

Resultatet fra ordinær drift (*) viste en økning på 105 mill. kroner i 2017, sammenlignet med 2016. Resultat før skatt etter 4. kvartal utgjorde 1 266 mill. kroner, mot 1 273 mill. kroner i samme periode i 2016. Egenkapitalavkastningen etter skatt utgjorde 9,7 prosent for 2017, mot 11,3 for 2016.

Rentenetto

Rentenetto pr. kvartal i mill. kroner

Netto renteinntekter utgjorde 439 mill. kroner i 4. kvartal 2017, mot 408 mill. kroner i 4. kvartal 2016.

Banken endret i 1. kvartal 2017 prinsipp for regnskapsmessig behandling av avgift til Bankenes sikringsfond, ved at sikringsfondsavgiften periodiseres gjennom året. Kostnaden utgjorde 10,7 mill. kroner i 4. kvartal 2017. I 2016 ble avgiften kostnadsført i sin helhet i 1. kvartal med 37 mill. kroner, og det ble ikke belastet avgift i 4. kvartal 2016.

Hybridkapital (fundsobligasjoner) er klassifisert som egenkapital i balansen, og renter knyttet til hybridkapitalen er klassifisert som en overskuddsdisponering. Betalte renter på hybridkapital utgjorde 11,6 mill. kroner i 4. kvartal 2017 og 10,2 mill. kroner i 4. kvartal 2016.

Justert for betalte renter på hybridkapital og sikringsfondsavgiften, som ikke var med i 2016, viste rentenettoen en økning på 38 mill. kroner i 4. kvartal 2017 sammenlignet med 4. kvartal 2016. Økningen skyldes hovedsakelig endringer i innskuddsrenter. Rentenettoen i 4. kvartal 2017 var også noe høyere enn normalt som følge av en periodisering som ble korrigert i kvartalet.

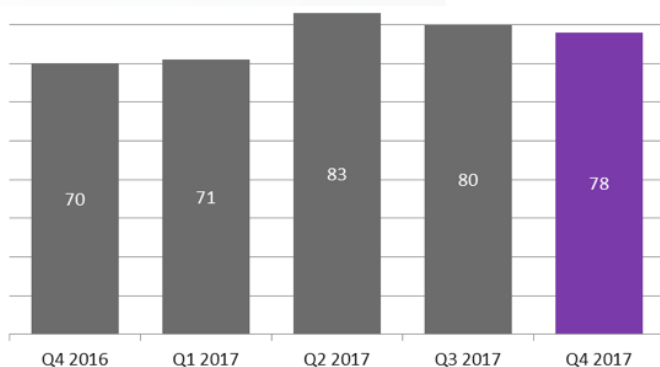
Netto renteinntekter utgjorde 1 679 mill. kroner i 2017, mot 1 565 mill. kroner i 2016. I 2017 har banken betalt 46,6 mill. kroner i renter på hybridkapital, mot 32,6 mill. kroner i 2016. Justert for renter knyttet til utstedt hybridkapital var rentenettoen 100 mill. kroner bedre i 2017.

*) Rentenetto (justert for prinsippendringer), provisjonsinntekter, andre inntekter og kostnader (justert for pensjon). Se også vedlegg til rapporten.

Styrets beretning

Provisjonsinntekter

Netto provisjonsinntekter pr. kvartal i mill. kroner

Netto provisjonsinntekter utgjorde 78 mill. kroner i 4. kvartal 2017, mot 70 mill. kroner i 4. kvartal 2016.

Provisjonsinntektene utgjorde 93 mill. kroner i 4. kvartal 2017, mot 82 mill. kroner i 4. kvartal 2016.

Provisjonsinntekter i 2017 utgjorde 370 mill. kroner, mot 345 mill. kroner i 2016. Økningen skyldes hovedsakelig økte inntekter i Sørmeqleren.

Mill. kroner	4. kvartal 2017	4. kvartal 2016	Endring	2017	2016	Endring
Betalingsformidling	43	40	3	169	165	4
Eiendomsmegling	25	20	5	109	95	14
Øvrige produktselskaper	25	22	3	92	85	7
Sum	93	82	11	370	345	25

Finansielle instrumenter

Netto inntekter fra finansielle instrumenter ble 58 mill. kroner i 4. kvartal 2017, mot 67 mill. kroner i samme periode i 2016.

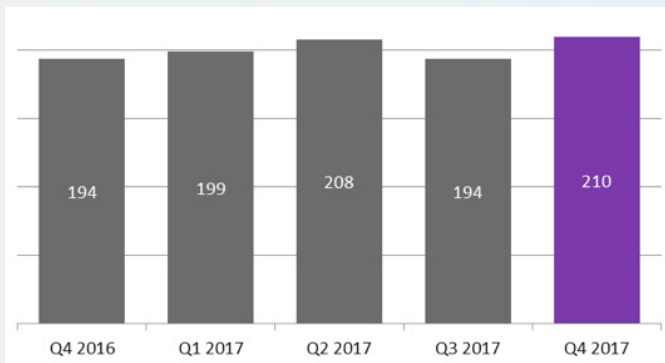
Netto inntekter er knyttet til gevinst på aksjer med 48 mill. kroner, positive verdiendringer på fastrenteutlån med 4 mill. kroner, positive effekter knyttet til sikringsbokføring på 1 mill. kroner og gevinst på rente- og valutaderivater med 8 mill. kroner i 4. kvartal 2017. Det var i tillegg negative resultateffekter knyttet til obligasjonsporteføljen på 3 mill. kroner i kvartalet. Bankens eierandel i Frende stod for en vesentlig del av netto inntekter fra finansielle instrumenter i kvartalet, med en verdjustering på 55 mill. kroner.

Ved utgangen av 2017 var netto inntekter fra finansielle instrumenter 88 mill. kroner, mot 224 mill. kroner i 2016.

Basisswappene benyttes som instrument for sikringsbokføring av gjeld med fast rente utstedt i euro. Verdien på basisswappene svinger som følge av markedsendringer, og resultatføres. Dette er sikringsinstrumenter, og sett over instrumentenes løpetid er markedsverdiendringene null, forutsatt at de holdes til forfall.

Driftskostnader

Driftskostnader pr. kvartal i mill. kroner

Driftskostnadene utgjorde 210 mill. kroner i 4. kvartal 2017, mot 194 mill. kroner i samme periode i 2016.

Driftskostnadene i 4. kvartal 2016 var ekstraordinært lave som følge av inntektsføring ved omdanning av bankens kollektive ytelsesbaserte pensjonsordning (28 mill. kroner). I 4. kvartal 2017 ble det inntektsført 8 mill. kroner knyttet til omdanningen som fant sted i 2016.

Korrigert for engangseffekter knyttet til pensjon var kostnaden i 4. kvartal 2017 218 mill. kroner mot 222 mill. kroner i samme periode i 2016. Dette representerte en nedgang på 4 mill. kroner, til tross for en økning knyttet til bankens etablering i Rogaland og Sørmeqlerens etablering i Telemark. I tillegg er det innført ny finanssskatt som økte kostnadene med 4,3 mill. kroner i 4. kvartal 2017.

Driftskostnadene i prosent av gjennomsnittlig forvaltningskapital utgjorde 0,74 prosent (0,73 prosent) i 4. kvartal 2017. Kostnader i forhold til inntekter ble i konsernet 36,0 prosent (35,1 prosent). Kostnader i forhold til inntekter, ekskl. finansielle instrumenter, var 39,9 prosent (39,9 prosent).

Driftskostnadene utgjorde 811 mill. kroner i 2017 mot 787 mill. kroner i 2016. Kostnader i forhold til inntekter var 38,7 prosent (37,3 prosent). Kostnader i forhold til inntekter, ekskl. finansielle instrumenter, var 40,4 prosent (41,7 prosent).

Tap og mislighold

Det ble inntektsført 12 mill. kroner i tap på utlån i 4. kvartal 2017, som utgjorde 0,05 prosent av netto utlån. I 2016 ble det kostnadsført 15 mill. kroner, som utgjorde 0,06 prosent av netto utlån.

Konsernets individuelle nedskrivninger ved utgangen av 4. kvartal 2017 var 388 mill. kroner, som utgjorde 0,40 prosent av brutto utlån. Konsernets gruppevisse nedskrivninger var 180 mill. kroner, tilsvarende 0,18 prosent av brutto utlån.

Brutto misligholdte lån over 90 dager var 273 mill. kroner, som utgjorde 0,28 prosent av brutto utlån. Tilsvarende tall i 2016 var 276 mill. kroner, og utgjorde 0,30 prosent av brutto utlån.

Øvrige tapsutsatte engasjementer utgjorde 619 mill. kroner. Tilsvarende tall i 2016 var 634 mill. kroner.

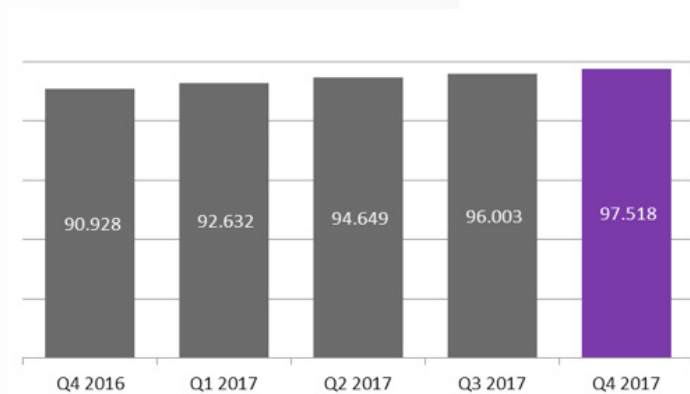
Netto tap på utlån var 20 mill. kroner i 2017, som utgjorde 0,02 prosent av netto utlån. Tilsvarende tall i 2016 var 50 mill. kroner og 0,05 prosent av netto utlån.

IFRS 9 - Finansielle instrumenter skal erstatte dagens IAS 39 – Finansielle instrumenter, innregning og måling, fra og med 2018. En vesentlig endring i den nye standarden er knyttet til nedskrivningsreglene. Dagens IAS 39 er basert på at tapsnedskrivning «kun skal finne sted når det er objektive bevis for at en tapshendelse har inntruffet». Med IFRS 9 skal tapsnedskrivning basere seg på fremtidig forventet tap. Banken har gjennom 2016 og 2017 arbeidet med modellutvikling for å kunne møte nye krav. Beregning av forventede tap for konsernet pr. 1. januar 2018 medfører en reduksjon i totale tapsavskrivninger på 2 mill. kroner. Konsernets egenkapital vil dermed øke med 1,5 mill. kroner som følge av ikrafttredelsen av IFRS 9.

Styrets beretning

Utlån

Utlån i mill. kroner

Netto utlån har de siste tolv månedene økt med 6,6 mrd. kroner til 97,5 mrd. kroner, en vekst på 7,2 prosent.

Utlånsveksten er i tråd med bankens ønske om en vekst som ligger over kredittveksten i de markedene banken er representert.

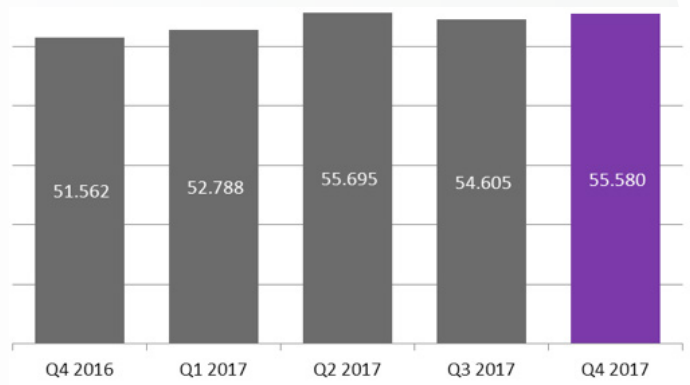
Brutto utlån til personkunder har de siste tolv månedene økt med 4,0 mrd. kroner til 63,8 mrd. kroner, en vekst på 6,7 prosent.

Brutto utlån til bedriftskunder har de siste tolv måneder økt med 2,6 mrd. kroner til 34,1 mrd. kroner, en vekst på 8,1 prosent.

Utlån til personkunder utgjorde 65 prosent (66 prosent) av totale utlån ved utgangen av 2017.

Innskudd

Innskudd i mill. kroner

Innskudd fra kunder har de siste tolv månedene økt med 4,0 mrd. kroner til 55,6 mrd. kroner, en vekst på 7,8 prosent.

Innskudd fra personkunder har de siste tolv månedene økt med 1,0 mrd. kroner til 25,9 mrd. kroner, en vekst på 3,9 prosent.

Innskudd fra bedriftskunder har de siste tolv månedene økt med 3,0 mrd. kroner til 29,6 mrd. kroner, en økning på 11,5 prosent. Veksten kommer i stor grad fra offentlig sektor, som er et satsingsområde for konsernet.

Innskuddsdekningen i Sparebanken Sør var 57 prosent ved utgangen av 2017, opp fra 56,7 prosent ved utgangen av 2016.

Markedsfinansiering og likviditetsportefølje

Banken har en god likviditetssituasjon. Likviditetsbufferne er betryggende, og forfallstrukturen på innlånene er godt tilpasset virksomheten. Nye langsiktige innlån opptas ved utstedelse av seniorgjeld og obligasjoner med fortrinnsrett. Konsernet har også tilrettelagt for langsiktig finansiering fra det internasjonale markedet gjennom etablerte EMTN programmer.

Samlet ordinær markedsfinansiering utgjorde 44,3 mrd. kroner ved utgangen av 2017, hvorav 61 prosent var obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Langsiktig finansiering utgjorde 92 prosent ved utgangen av 2017.

Konsernets beholdning av rentebærende verdipapirer utgjorde 13,5 mrd. kroner pr. 31. desember 2017. Konsernets likviditetsindikator for langsiktig finansiering var ved utgangen av 2017 på 109 prosent.

Konsernets likviditetsreserve (LCR) utgjorde 139 prosent pr. 31. desember 2017 (134 prosent i morbank).

Rating

Sparebanken Sør har en A1 rating med «negative outlook». Justeringen av ratingutsiktene fra «stable outlook» ble gjennomført i juli 2017 for fem regionale sparebanker parallelt, og hadde sammenheng med arbeidet som pågår i tilknytning til innføringen av EUs krisehåndteringsdirektiv for norske banker.

Alle obligasjoner med fortrinnsrett, som utstedes av Sparebanken Sør Boligkreditt AS, er også ratet av Moody's, og obligasjonene har en trippel A-rating (Aaa).

Ansvarlig kapital og kapitaldekning

Netto ansvarlig kapital utgjorde 12,3 mrd. kroner. Hybridkapital utgjorde 1,1 mrd. kroner og ansvarlig lån 1,4 mrd. kroner. Ved utgangen av 2017 utgjorde ren kjernekapitaldekning 15,1 prosent, kjernekapitaldekningen 16,7 prosent og kapitaldekningen 18,9 prosent for konsernet Sparebanken Sør. Beregningene er basert på standardmetoden i Basel II regelverket.

Fra og med 1. kvartal 2017 rapporterte konsernet også kapitaldekning hvor samarbeidende grupper ble forholdsmessig konsolidert. For Sparebanken Sør gjelder dette Brage Finans AS hvor banken har mer enn 10 prosent eierandel. Konsernets rene kjernekapitaldekning inkludert forholdsmessig konsolidering av samarbeidende grupper utgjorde 14,9 prosent, kjernekapitaldekningen 16,6 prosent og kapitaldekningen 18,7 prosent.

For morbank utgjorde ren kjernekapital 15,5 prosent, kjernekapitaldekningen 17,5 prosent og kapitaldekningen 19,9 prosent ved utgangen av 2017.

Konsernet oppfylte kapitalkravene for finansinstitusjoner med virkning fra 31. desember 2017 på henholdsvis 12,0 prosent for ren kjernekapital, 13,5 prosent for kjernekapital og 15,5 prosent for totalkapital. Kapitalkravene, inkludert pilar 2-tillegget på 2,1 prosent, er henholdsvis 14,1 prosent for ren kjernekapital, 15,6 prosent for kjernekapital og 17,6 prosent for totalkapital. Videre tilpasning av buffer ut over dette nivå vil avhenge av markedsmessige forventninger og Finanstilsynets tilbakemelding på Bankens ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process).

En viktig del av konsernets målsetting er at ren kjernekapitaldekning skal være på nivå med sammenlignbare banker. Av de store regionbankene er det bare Sparebanken Sør som benytter standardmetoden i kapitaldekningsberegningen. Sparebanken Sør vedtok i november at konsernet skal iverksette prosess for å søke Finanstilsynet om godkjenning av interne modeller i kapitalberegningen (IRB). Det tas sikte på å sende søknad til Finanstilsynet innen utgangen av 2019.

Konsernets uvektede kjernekapitalandel (leverage ratio) utgjorde 9,2 prosent ved utgangen av 2017, mot 8,6 prosent ved utgangen av 2016. Bankens soliditet vurderes som meget tilfredsstillende.

Bankens egenkapitalbevis

Banken hadde pr. 31. desember 2017 utstedt 15 663 944 egenkapitalbevis. Resultat (konsern) pr. egenkapitalbevis utgjorde 3,6 kroner pr. bevis i 4. kvartal 2017 og 11,2 kroner pr. bevis i 2017. Eierbrøk for 4. kvartal 2017 var 18,7 prosent. Hybridkapitalen (fondsobligasjonslån), som er klassifisert som egenkapital, er holdt utenfor ved beregning av eierbrøk.

Styrets beretning

Utbytte

Sparebanken Sør skal gjennom god, stabil og lønnsom drift sikre at egenkapitalbeveiseierne oppnår konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og verdistigning på egenkapitalbevisene.

Overskuddet skal fordeles mellom eierandelskapitalen (egenkapitalbeveiseierne) og grunnfondskapitalen i samsvar med deres andel av egenkapitalen.

Ved fastsettelse av årlig utbytte skal bankens kapitalbehov ivaretas, herunder myndighetspålagte krav til kapitaldekning, forventninger hos investorer samt bankens strategiske planer.

Det er en målsetting at om lag halvparten av egenkapitalbeveiseierens andel av årets resultat etter skatt skal utdeles som utbytte.

Styret vil foreslå ovenfor bankens Forstanderskap å utdele utbytte for 2017 på kr 6,00 pr. egenkapitalbevis, som utgjør ca. 54 % av konsernets resultat pr. egenkapitalbevis. Børskurs 31.12.2017 var 104 kroner og målt mot denne gir foreslått utbytte en direkteavkastning på 5,8 %. I tillegg vil det bli foreslått å avsette 40 mill. kroner til gavefondet.

Datterselskaper og samarbeidende selskaper

Bankens heleide datterselskap, **Sparebanken Sør Boligkreditt AS**, har konsesjon til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Selskapet benyttes som et instrument i bankens langsiktige fundingstrategi. Pr. 31. desember 2017 hadde banken overført boliglån på 31 mrd. kroner til selskapet, tilsvarende 48,1 prosent av samlede utlån til personmarkedet.

Bankens egen eiendomsmeglervirksomhet, **Sørmeglere AS**, er den klart ledende megleren på Sørlandet. Selskapet leverer gode resultater, og har i 2017 styrket sin posisjon gjennom etablering av nye kontorer i Skien og Porsgrunn.

Frende Holding AS (eierandel 10 prosent) er morselskapet til Frende Skadeforsikring AS og Frende Livsforsikring AS, som tilbyr skade- og livsforsikring til privatpersoner og bedrifter. Selskapet har hatt en meget god kunde- og premievekst både innen skade- og livområdene, og resultatutviklingen er positiv.

Brage Finans AS (eierandel 15 prosent) er et finansieringsselskap som tilbyr leasing, billån og forbruksfinansiering. Selskapet fortsetter den gode utviklingen med lønnsom vekst.

Norne Securities AS (eierandel 17,6 prosent) er et verdipapirforetak som tilbyr internetthandel, tradisjonelle meglertjenester og «corporate finance» tjenester. Selskapet har en positiv resultatutvikling.

Balder Betaling AS (eierandel 22,4 prosent) er et nyopprettet selskap, og eies av Sparebanken Sør sammen med 14 andre banker i Frendesamarbeidet. Selskapet har en eierandel på 12 prosent av Vipps AS, og har som mål å videreutvikle Vipps sammen med øvrige eiere.

Utsiktene fremover

Styret er tilfreds med resultatet etter 4. kvartal 2017. Banken har hatt en god utvikling i resultat fra ordinær drift gjennom økte netto renteinntekter, økte provisjonsinntekter, god kostnadskontroll og lave tap.

Etter en svak BNP vekst gjennom de siste årene, har veksten i norsk økonomi tatt seg opp. Svak kronekurs, lave renter og en ekspansiv finanspolitikk har gitt positive vekstimpulser og har bidratt til høyere eksportvekst, lavere arbeidsledighet og økt privat konsum. En mer stabil oljepris den siste tiden synes å ha bidratt til redusert fall i oljeinvesteringene. Rammebetingelsene for norsk økonomi i tiden fremover synes derfor gode.

Boligprisene i bankens hovedmarkeder har hatt en moderat, positiv utvikling over flere år. Statistikken for 2017 viser at det har vært en utflating og fall i boligprisene. Konsernets utlån med pant i bolig er godt sikret, og konsernet står godt rustet for å møte eventuelle ytterligere fall i boligprisene. Dette underbygges også gjennom stresstester som er gjennomført.

Norges Bank holdt styringsrenten uendret i 2017, og den ble også holdt uendret på siste rentemøte den 25. januar 2018. Analysene til Norges Bank tilsier en styringsrente som vil holde seg nær dagens nivå frem til høsten og deretter øke gradvis.

Konsernet har et krav til ren kjernekapital, inkludert pilar 2-tillegg på 2,1 prosent, som utgjør 14,1 prosent. Konsernet har mål om en ren kjernekapitaldekning på 14,5 prosent. Eventuell buffer ut over dette nivå vil avhenge av markedsmessige forventninger og Finanstilsynets tilbakemelding på Bankens ICAAP i 2018.

Konsernet forventer en utlånsvekst i overkant av kredittveksten i 2018. Konsernet har et mål om en egenkapitalavkastning på 9 prosent.

Konsernet implementerer fra og med 1. januar 2018 standarden IFRS 9, som har betydning for beregning av konsernets tapskostnad. Konsernet skal avsette for forventet tap og det forventes noe større svingninger i tapskostnader fremover. Basert på bankens sammensetning av utlånsporteføljen, konjunkturutviklingen og lokale markedsførhold, forventes det at tapene i Sparebanken Sør vil ligge på et lavt nivå også i 2018.

Konsernet gikk i februar 2017 sammen med over 100 andre norske banker om å etablere felles «mobil lommebok» under merkenavnet Vipps. Dette er et samarbeid som vil gi den beste og enkleste betalingsløsning for våre kunder, og styrke bankens konkurransekraft på mobile løsninger fremover.

Banken skal i tråd med vedtatt strategi ha høy oppmerksomhet på kostnader og langsiktig verdiskaping. Bankens investeringer i teknologi vil fortsette, og skal bidra til kostnadseffektiv drift, gode kundeløsninger, samt muliggjøre effektivisering av kontorstrukturen. Dette, sammen med god kvalitet i kredittarbeidet, vil bidra til fortsatt lønnsom vekst og utvikling for Sparebanken Sør.

Hendelser etter kvartalets utløp

Det har ikke vært registrert hendelser etter 31. desember som påvirker kvartalsregnskapet.

Arendal, 9. februar 2018

Stein A. Hannevik
styrets leder

Torstein Moland
nestleder

Inger Johansen

Erling Holm

Marit Kittilsen

Tone Thorvaldsen Vareberg

Jan Erling Tobiassen
ansattes representant

Gunnhild T. Golid
ansattes representant

Geir Bergskaug
adm. direktør

Resultatregnskap

MORBANK				Mill. kroner	KONSERN			
31.12.	31.12.	4.kvart.	4.kvart.		4.kvart.	4.kvart.	31.12.	31.12.
2016	2017	2016	2017	Noter	2017	2016	2017	2016
2 194	2 205	552	553	Renteinntekter	740	733	2 953	2 928
963	884	220	218	Rentekostnader	301	325	1 274	1 363
1 231	1 321	332	335	Netto renteinntekter	439	408	1 679	1 565
309	321	77	83	Provisjonsinntekter	93	82	370	345
52	58	12	15	Provisjonskostnader	15	12	58	52
257	263	65	68	Netto provisjonsinntekter	78	70	312	293
22	23			Utbytte			15	10
228	121	52	58	Netto inntekter fra andre finansielle instrumenter	58	67	73	214
250	144	52	58	Netto inntekter fra finansielle instrumenter	58	67	88	224
29	16	9	7	Andre driftsinntekter	9	8	18	28
1 767	1 744	458	468	Sum netto inntekter	584	553	2 097	2 110
359	374	84	103	Personalkostnader	123	99	453	425
34	29	12	8	Av- og nedskr. på varige driftsmidler og immat. eiendeler	9	13	30	36
310	309	80	75	Andre driftskostnader	78	82	328	326
703	712	176	186	Sum driftskostnader før tap	210	194	811	787
1 064	1 032	282	282	Driftsresultat før tap	374	359	1 286	1 323
50	20	15	-12	Tap på utlån og garantier	2	-12	20	50
1 014	1 012	267	294	Resultat før skattekostnad	7	386	1 266	1 273
216	217	54	52	Skattekostnad	12	74	282	284
798	795	213	242	Resultat for perioden	312	271	984	989
				Minoritetsinteresser	1		1	1
798	795	213	242	Majoritetsinteresser	311	271	983	988
8,5	8,9	2,6	2,8	Resultat/utvannet resultat pr. egenkapitalbevis (i hele kroner)	3,6	3,3	11,2	10,7
				Utvidet resultatregnskap				
798	795	213	242	Resultat for perioden	312	271	984	989
				Poster som ikke vil bli omklassifisert til resultatet				
15	-13	15	-13	Resultatført estimatavvik pensjoner	-13	15	-13	15
-3	3	-3	3	Skatteeffekt resultatført estimatavvik pensjoner	3	-3	3	-3
810	785	225	232	Sum totalresultat for perioden	302	283	974	1 001

MORBANK		Mill. kroner	KONSERN		
31.12.	31.12.			31.12.	31.12.
2016	2017	EIENDELER	Noter	2017	2016
797	1 143	Kontanter og fordringer på sentralbanker		1 143	797
2 211	3 516	Utlån til kredittinstitusjoner		236	156
62 869	66 595	Netto utlån til kunder	2,3,5,7,8	97 518	90 928
10 957	12 660	Obligasjoner og sertifikater	8	13 468	11 815
542	572	Aksjer	8	572	542
453	385	Finansielle derivater	8,9	754	604
1 259	1 256	Eierinteresser i konsernselskaper			
9	39	Eierinteresser i tilknyttede selskaper		39	9
18	15	Immaterielle eiendeler		15	21
417	387	Varige driftsmidler		416	472
58	81	Andre eiendeler		149	111
79 590	86 649	SUM EIENDELER	7,8	114 310	105 455
		GJELD OG EGENKAPITAL			
232	974	Gjeld til kredittinstitusjoner		902	178
51 577	55 593	Innskudd fra kunder	4,7,8	55 580	51 562
16 584	17 848	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	8,10	44 343	41 217
366	283	Finansielle derivater	8,9	306	616
195	228	Betalbar skatt		299	269
222	219	Annen gjeld		256	258
77	87	Avsetninger for forpliktelse		87	77
36	43	Utsatt skatt		25	24
1 203	1 404	Ansvarlig lånekapital	8,10	1 404	1 203
70 492	76 679	Sum gjeld		103 202	95 404
1 531	1 529	Eierandelskapital	11	1 529	1 531
825	1 075	Hybridkapital		1 075	825
6 742	7 366	Annen egenkapital		8 504	7 695
9 098	9 970	Sum egenkapital	6	11 108	10 051
79 590	86 649	SUM GJELD OG EGENKAPITAL	7,8	114 310	105 455

Kontantstrøm

MORBANK		Mill. kroner	KONSERN	
31.12.	31.12.		31.12.	31.12.
2016	2017		2017	2016
2 249	2 212	Renteinnbetalinger	2 951	2 972
-1 005	-922	Renteutbetalinger	-1 317	-1 417
330	312	Andre innbetalinger	337	371
-719	-677	Driftsutbetalinger	-794	-800
14	11	Inngått på konstaterte tap	11	14
-138	-185	Betalt periodeskatt	-259	-237
-33	-21	Betalte gaver	-21	-33
3 201	4 006	Endring innskudd fra kunder	4 008	3 214
-304	-3 790	Endring utlån til kunder	-6 650	-2 719
3 595	946	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-1 734	1 365
10 155	8 179	Innbetaling vedr. verdipapirer	8 278	10 519
-10 567	-9 826	Utbetaling vedr. verdipapirer	-9 874	-11 688
13	30	Innbetaling vedr. salg av driftsmidler	66	27
-30	-24	Utbetaling vedr. kjøp av driftsmidler	-28	-59
337	62	Endring andre eiendeler	-178	337
-92	-1 579	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter	-1 736	-864
-194	-1 305	Endring utlån til kredittinstitusjoner	-80	1
-393	742	Endring innskudd fra kredittinstitusjoner	724	-397
300	4 550	Innbetalinger obligasjonsgjeld	10 810	9 560
-3 311	-3 174	Utbetalinger obligasjonsgjeld	-8 069	-9 774
-76	-141	Utbetaling utbytte og renter hybridkapital	-141	-76
314	450	Emisjon hybridkapital	450	314
	-200	Innfridd hybridkapital	-200	
	200	Emisjon ansvarlig lån	200	
582		Emisjon egenkapitalbevis		582
-260	-143	Endring annen gjeld	122	-246
-3 038	979	Netto kontantstrøm fra finansieringsvirksomhet	3 816	-36
465	346	Netto endring likvider	346	465
332	797	Likviditetsbeholdning 01.01	797	332
797	1 143	Likviditetsbeholdning ved utgangen av perioden	1 143	797

KONSERN	Egenkapital	Overkurs	Utjevning	Hybrid	Grunnfonds	Gave	Annen	Minoritets	
Mill. kroner	bevis	fond	fond	kapital	kapital	fond	egenkapital	interesser	SUM
Balanse 31.12.2015	474	175	256	510	6 002	41	803	2	8263
Utdelt utbytte 2015							-43		-43
Kapitalnedsettelse	-239	239							0
Emisjon egenkapitalbevis	545	37							582
Salg egne egenkapitalbevis	3		-1		-1				1
Emisjon hybridkapital				315	-1				314
Betalte renter hybridkapital				-33					-33
Resultat 2016			40	33	596	35	284	1	989
Resultatført estimatavvik pensjoner			3		12				15
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner			-1		-2				-3
Disponert av gavefond						-34			-34
Balanse 31.12.2016	783	451	297	825	6 606	42	1 044	3	10 051
Utdelt utbytte 2016							-94		-94
Emisjon hybridkapital				450	-1				449
Innfridd hybridkapital				-200					-200
Betalte renter hybridkapital				-47					-47
Resultat 2017				47			936	1	984
Resultatført estimatavvik pensjoner			-2		-11				-13
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner					3				3
Disponert av gavefond						-21			-21
Andre endringer							-2	-2	-4
Balanse 31.12.2017	783	451	295	1 075	6 597	21	1 884	2	11 108
MORBANK									
Balanse 31.12.2015	474	175	256	510	6 002	41	43		7 501
Utdelt utbytte 2015							-43		-43
Kapitalnedsettelse	-239	239							0
Emisjon egenkapitalbevis	545	37							582
Salg egne egenkapitalbevis	3		-1		-1				1
Emisjon hybridkapital				315	-1				314
Betalte renter hybridkapital				-33					-33
Resultat 2016			40	33	596	35	94		798
Resultatført estimatavvik pensjoner			3		12				15
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner			-1		-2				-3
Disponert av gavefond						-34			-34
Balanse 31.12.2016	783	451	297	825	6 606	42	94	0	9 098
Utdelt utbytte 2016							-94		-94
Emisjon hybridkapital				450	-1				449
Innfridd hybridkapital				-200					-200
Betalte renter hybridkapital				-47					-47
Resultat 2017				47			748		795
Resultatført estimatavvik pensjoner			-2		-11				-13
Skatteeffekt estimatavvik pensjoner					3				3
Disponert av gavefond						-21			-21
Balanse 31.12.2017	783	451	295	1 075	6 597	21	748	0	9 970

1. REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet er utarbeidet i overensstemmelse med Internasjonale Standarder for Finansiell rapportering, IFRS, herunder IAS 34. Regnskapsprinsippene er de samme som ble lagt til grunn i årsregnskapet for 2016.

Banken har endret regnskapsprinsipp for behandling av avgiften til Bankenes sikringsfond i 2017. Avgiften fastsettes på bakgrunn av gjennomsnittlig beregningsgrunnlag for tidligere kvartaler etter egen forskrift. Endringen er gjennomført som følge av at det er fastsatt en ny forskrift for uttreden fra Bankenes sikringsfond. Forskriftsendringen gir rett til forholdsmessig fradrag i sikringsfondsavgiften ved uttreden og bankene skal dermed periodisere avgiften etter IFRIC 21. Sammenlikningstall er ikke omarbeidet og 2016 ble avgiften kostnadsført i sin helhet med 37 mill. kroner i 1. kvartal.

Det er ikke nye standarder gjeldende for 2017 som har hatt vesentlig betydning for regnskapet.

2. TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER

MORBANK			KONSERN	
31.12.16	31.12.17	Mill. kroner	31.12.17	31.12.16
		Individuelle nedskrivninger		
517	385	Individuelle nedskrivninger ved periodestart	385	517
159	50	- Tilbakeføring av nedskrivninger som følge av periodens konstateringer	50	159
74	27	+ Økte individuelle nedskrivninger i perioden	27	74
85	50	+ Nye individuelle nedskrivninger i perioden	50	85
132	24	- Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	24	132
385	388	= Individuelle nedskrivninger ved periodeslutt	388	385

MORBANK			KONSERN	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
		Nedskrivning på grupper av utlån		
200	204	Nedskrivning på grupper av utlån ved periodestart	210	206
4	-30	+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	-30	4
204	174	= Nedskrivning på grupper av utlån ved periodeslutt	180	210

MORBANK			KONSERN	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
		Periodens tapskostnad		
-132	3	Periodens endring i individuelle nedskrivninger	3	-132
4	-30	+ Periodens endring i gruppenedskrivninger	-30	4
159	50	+ Per. konst. tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	50	159
43	8	+ Per. konst. tap som det tidligere år ikke er foretatt ind. nedskrivning for	8	43
-11	4	+ Inntektsført som renter	4	-11
14	11	- Periodens inngang på tidligere konstatert tap	11	14
1	-4	+ endring i nedskrivninger på garantier	-4	1
50	20	= Periodens tapskostnad	20	50

3. MISLIGHOLDTE OG TAPSUTSATTE ENGASJEMENTER

MORBANK		Mill. kroner	KONSERN	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
275	273	Brutto misligholdte > 90 dager	273	276
89	60	Individuelle nedskrivninger	60	89
186	213	Netto misligholdte engasjementer	213	187
0,43 %	0,41 %	Brutto misligholdte > 90 dager i % av brutto utlån	0,28 %	0,30 %
634	619	Øvrige tapsutsatte engasjementer	619	634
296	328	Individuelle nedskrivninger	328	296
338	292	Netto tapsutsatte engasjementer	292	338

Et misligholdt engasjement er summen av en kundes totale engasjement dersom en del av engasjementet har vært overtrukket eller hatt restanse over kr. 1.000 i mer enn 90 dager.

4. INNSKUDD FRA KUNDER FORDELT PÅ SEKTORER OG NÆRINGER

MORBANK		Mill. kroner	KONSERN	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
24 984	25 945	Personkunder	25 946	24 983
7 597	9 332	Offentlig	9 332	7 597
495	485	Primærnæring	485	495
1 523	2 257	Industri	2 257	1 523
462	797	Utvikling av eiendom	782	462
1 043	1 002	Oppføring av bygninger	1 002	1 043
2 394	2 778	Eiendomsdrift	2 778	2 394
875	552	Transport	552	875
953	1 016	Varehandel	1 016	940
161	172	Hotell og restaurant	172	161
260	215	Borettslag	215	260
5 346	5 265	Forretningsmessig tjenesteyting	5 265	5 346
5 477	5 761	Sosial tjenesteyting	5 761	5 477
7	17	Påløpte renter	17	7
51 577	55 593	Sum innskudd fra kunder	55 580	51 562

Presentasjonen av næringer baserer seg på offentlige næringskoder og er gruppert slik konsernet rapporterer disse internt.

5. UTLÅN FORDELT PÅ SEKTORER OG NÆRINGER

MORBANK		Mill. kroner	KONSERN	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
31 789	32 896	Personkunder	63 844	59 861
334	413	Offentlig	413	334
798	858	Primærnæring	858	801
899	1 136	Industri	1 136	899
3 399	4 162	Utvikling av eiendom	4 113	3 396
1 421	1 516	Oppføring av bygninger	1 516	1 427
15 645	16 282	Eiendomsdrift	16 280	15 629
565	667	Transport	667	570
1 023	1 148	Varehandel	1 148	985
371	611	Hotell og restaurant	611	372
898	1 439	Borettslag	1 438	897
2 217	1 072	Forretningsmessig tjenesteyting	1 072	2 221
3 970	4 814	Sosial tjenesteyting	4 814	3 977
129	144	Opptjente renter	175	155
63 458	67 158	Sum brutto utlån	98 086	91 523
589	562	Nedskrivninger på utlån	568	595
62 869	66 595	Sum netto utlån	97 518	90 928

Presentasjonen av næringer baserer seg på offentlige næringskoder og er gruppert slik konsernet rapporterer disse internt.

6. ANSVARLIG KAPITAL OG KAPITALDEKNING

MORBANK		Mill. kroner	KONSERN	
31.12.16	31.12.17		31.12.17	31.12.16
9 098	9 970	Sum balanseført egenkapital	11 108	10 051
Kjernekapital				
-825	-1 074	Egenkapital som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	-1 088	-825
-94	-94	Del av resultat som ikke kan medregnes i ren kjernekapital	-94	-94
-18	-15	Fradrag for immaterielle eiendeler og utsatts skattefordel	-15	-18
0	-20	Fradrag for forsvarlig verdsettelse (AVA)	-21	0
8 160	8 767	Sum ren kjernekapital	9 890	9 114
Annen kjernekapital				
825	1 075	Hybridkapital	1 075	825
0	0	Fradrag i annen kjernekapital	0	0
8 985	9 842	Sum kjernekapital	10 965	9 939
Tilleggskapital utover kjernekapital				
1 204	1 404	Ansvarlig lånekapital	1 404	1 204
-22	-22	Fradrag i tilleggskapitalen	-22	-22
1 182	1 382	Sum tilleggskapital	1 382	1 182
10 167	11 224	Netto ansvarlig kapital	12 347	11 121
Minimumskrav ansvarlig kapital Basel II beregnet etter standardmetoden:				
7	3	Engasjement med lokale og regionale myndigheter	3	7
59	59	Engasjement med institusjoner	17	36
197	168	Engasjement med foretak	170	198
455	475	Engasjement med massemarked	498	473
2 881	3 048	Engasjement med pantessikkerhet i eiendom	3 991	3 728
50	47	Engasjement som er forfalt	47	50
0	0	Engasjement som er høyrisiko	0	0
260	284	Engasjement i obligasjoner med fortrinnsrett	79	67
144	143	Engasjement i egenkapitalposisjoner	43	44
48	43	Engasjement øvrig	44	48
4 101	4 270	Kapitalkrav for kreditt- og motpartsrisiko	4 892	4 651
5	1	Kapitalkrav for posisjons-, valuta- og varerisiko	1	5
198	219	Kapitalkrav for operasjonell risiko	280	259
26	23	CVA tillegg	65	45
0	0	Fradrag i kapitalkravet	0	0
4 330	4 513	Sum minimumskrav til ansvarlig kapital	5 238	4 960
54 125	56 401	Risikovektet balanse (beregningsgrunnlag)	65 475	62 000
15,1 %	15,5 %	Ren kjernekapitaldekning i %	15,1 %	14,7 %
16,6 %	17,5 %	Kjernekapitaldekning i %	16,7 %	16,0 %
18,8 %	19,9 %	Kapitaldekning i %	18,9 %	17,9 %
8,0 %	8,4 %	Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	9,2 %	8,6 %

Fra og med 1. kvartal 2017 rapporterte konsernet også kapitaldekning hvor samarbeidende grupper ble forholdsmessig konsolidert. For Sparebanken Sør gjelder dette Brage Finans AS hvor banken har mer enn 10 prosent eierandel.

	Samarbeidende grupper	
Mill. kroner	31.12.17	31.12.16
Forholdsmessig andel ren kjernekapital	111	0
Forholdsmessig andel kjernekapital	126	
Forholdsmessig andel ansvarlig kapital	140	
fradrag for interne elimineringer	-124	0
Ren kjernekapital etter forholdsmessig konsolidering	9 877	9 114
Kjernekapital etter forholdsmessig konsolidering	10 967	9 939
Ansvarlig kapital etter forholdsmessig konsolidering	12 363	11 121
Forholdsmessig andel av beregningsgrunnlag	793	0
fradrag for interne elimineringer	-147	0
Risikovektet balanse etter forholdsmessig konsolidering	66 121	62 000
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	14,9 %	14,7 %
Kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	16,6 %	16,0 %
Kapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering i %	18,7 %	17,9 %
Uvektet kjernekapitalandel etter forholdsmessig konsolidering (Leverage ratio)	9,2 %	8,6 %

7. SEGMENTRAPPORTERING

	Konsern 31.12.2017				Konsern 31.12.2016			
Rapportering pr. segment	Ufordelt			Totalt	Ufordelt			Totalt
Resultatregnskap (Mill. kroner)	PM	BM	og elimin.		PM	BM	og elimin.	
Netto renteinntekter	1 021	653	5	1 679	948	618	-1	1 565
Netto andre driftsinntekter	187	67	164	418	183	67	295	545
Driftskostnader	371	95	345	811	371	91	325	787
Driftsresultat før tap pr. segment	837	625	-176	1 286	761	594	-32	1 323
Tap på utlån og garantier	7	46	-33	20	8	40	2	50
Resultat før skatt pr. segment	830	579	-143	1 266	753	554	-34	1 273
Netto utlån til kunder	64 545	33 025	-51	97 518	60 069	30 915	-56	90 928
Andre eiendeler			16 792	16 792			14 527	14 527
Sum eiendeler pr. segment	64 545	33 025	16 741	114 310	60 069	30 915	14 471	105 455
Innskudd fra og gjeld til kunder	27 771	21 387	6 423	55 580	26 473	20 270	4 819	51 562
Mellomregn./annen gjeld	36 774	11 638	-790	47 622	33 596	10 645	-399	43 842
Sum gjeld pr. segment	64 545	33 025	5 633	103 202	60 069	30 915	4 420	95 404
Egenkapital			11 108	11 108			10 051	10 051
Sum gjeld og egenkapital pr. segment	64 545	33 025	16 741	114 310	60 069	30 915	14 471	105 455

8. VIRKELIG VERDI AV FINANSIELLE INSTRUMENTER

Klassifisering av finansielle instrumenter

Finansielle instrumenter er klassifisert i ulike nivåer.

Nivå 1:

I nivå 1 innplasseres finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av noterte priser i aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser. I kategorien inngår blant annet børsnoterte aksjer, obligasjoner og sertifikater som omsettes i aktive markeder.

Nivå 2:

I nivå 2 innplasseres finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor priser er direkte eller indirekte observerbare for eiendelene eller forpliktelsene, inkludert noterte priser i ikke aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser. I kategorien inngår renteswapper, valutaswapper og terminkontrakter med prisnoteringer på Reuters eller Bloomberg, basisswapper og rente- og valutaderivater mot kunder.

Nivå 3:

I nivå 3 innplasseres finansielle instrumenter som ikke kan verdsettes basert på direkte eller indirekte observerbare priser. For slike instrumenter benyttes blant annet vurdering av eiendeler og gjeld i selskaper, estimerte kontantstrømmer og andre verdsettelsesmodeller der vesentlige parametere bygger på ikke-observerbar input.

I kategorien inngår blant annet fastrenteutlån hvor kredittmarginer utgjør en vesentlig del av justeringen til markedsverdi og investeringer i unoterte selskaper hvor det ikke foreligger nødvendig markedsinformasjon.

For ytterligere beskrivelse henvises det til note 21 virkelig verdi av finansielle instrumenter i årsregnskapet for 2016.

MORBANK				Mill. kroner	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			31.12.2017	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
				Eiendeler innregnet til amortisert kost				
1 143		1 143		Kontanter og fordringer på sentralbanker	1 143		1 143	
3 516		3 516		Utlån til kredittinstitusjoner	236		236	
60 279			60 279	Netto utlån til kunder (flytende rente)	91 202			91 202
				Eiendeler innregnet til virkelig verdi				
6 316			6 316	Netto utlån til kunder (fast rente)	6 316			6 316
12 660		12 660		Obligasjoner og sertifikater	13 468		13 468	
572	5		567	Aksjer	572	5		567
385		385		Finansielle derivater	754		754	
84 871	5	17 704	67 162	Sum finansielle eiendeler	113 691	5	15 601	98 085
				Gjeld innregnet til amortisert kost				
974		974		Gjeld til kredittinstitusjoner	902		902	
55 593			55 593	Innskudd fra kunder	55 580			55 580
17 848		17 944		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	44 343		44 648	
1 404		1 415		Ansvarlig lånekapital	1 404		1 415	
				Gjeld innregnet til virkelig verdi				
283		283		Finansielle derivater	306		306	
76 102	0	20 616	55 593	Sum finansiell gjeld	102 535	0	47 271	55 580

MORBANK				Mill. kroner	KONSERN			
Innregnet verdi	Virkelig verdi			31.12.2016	Innregnet verdi	Virkelig verdi		
	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3			Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
				Eiendeler innregnet til amortisert kost				
797		797		Kontanter og fordringer på sentralbanker	797		797	
2 211		2 211		Utlån til kredittinstitusjoner	156		156	
55 355			55 355	Netto utlån til kunder (flytende rente)	83 414			83 414
				Eiendeler innregnet til virkelig verdi				
7 514			7 514	Netto utlån til kunder (fast rente)	7 514			7 514
10 957		10 957		Obligasjoner og sertifikater	11 815		11 815	
542	33		509	Aksjer	542	33		509
453		453		Finansielle derivater	604		604	
77 829	33	14 418	63 378	Sum finansielle eiendeler	104 842	33	13 372	91 437
				Gjeld innregnet til amortisert kost				
232		232		Gjeld til kredittinstitusjoner	178		178	
51 577			51 577	Innskudd fra kunder	51 562			51 562
16 584		16 616		Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	41 217		41 362	
1 203		1 195		Ansvarlig lånekapital	1 203		1 195	
				Gjeld innregnet til virkelig verdi				
366		366		Finansielle derivater	616		616	
69 962	0	18 409	51 577	Sum finansiell gjeld	94 776	0	43 351	51 562

Bevegelse kategori 3

KONSERN / MORBANK

Mill. kroner	Netto utlån til kunder	Herav kredittrisiko	Aksjer	Herav kredittrisiko
Innregnet verdi 01.01.2016	8 290	-62	464	0
Tilgang 2016	644		16	
Herav overført fra nivå 1 eller 2				
Verdiendringer ført i perioden	-122	48	55	0
Avgang 2016	-1 298		-27	
Innregnet verdi 31.12.2016	7 514	-14	509	0
Tilgang 2017	235		21	
Herav overført fra nivå 1 eller 2	0			
Verdiendringer ført i perioden	-48	12	59	0
Avgang 2017	-1 385		-21	
Innregnet verdi 31.12.2017	6 316	-2	567	0

Sensitivitetsanalyse

Verdiendringer som følge av endring av kredittspread på 10 basispunkter.

KONSERN / MORBANK

Mill. kroner	31.12.2017	31.12.2016
Utlån til kunder	16	22
- herav lån til bedriftsmarked (BM)	5	6
- herav lån til personmarked (PM)	11	16

9. MOTREGNING

KONSERN

Mill. kroner	31.12.2017	31.12.2017 (1)	31.12.2016	31.12.2016 (1)
		nettopresentert		nettopresentert
Eiendeler				
Finansielle derivater	754	507	604	297
Gjeld				
Finansielle derivater	306	58	616	309

MORBANK

Mill. kroner	31.12.2017	31.12.2017 (1)	31.12.2016	31.12.2016 (1)
		nettopresentert		nettopresentert
Eiendeler				
Finansielle derivater	385	180	453	159
Gjeld				
Finansielle derivater	283	78	366	73

(1) Viser eiendeler og forpliktelser dersom banken og konsernet hadde nettopført sine finansielle derivater mot hver enkelt motpart.

Banken og konsernets motregningsrett følger alminnelig norsk lov. Banken og Sparebanken Sør Boligkreditt AS har gjennom ISDA avtaler adgang til å motregne annet mellomværende dersom visse hendelser inntreffer. Beløpene er ikke motregnet i balansen fordi transaksjonene som regel ikke gjøres opp på nettogrunnlag.

10. OBLIGASJONGJELD OG ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Verdipapirgjeld - morbank

Mill. kroner	31.12.2017	31.12.2016
Obligasjoner, nominell verdi	17 580	16 204
Verdireguleringer	131	192
Påløpte renter	137	188
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	17 848	16 584

Endring i verdipapirgjeld - morbank

Mill. kroner	31.12.2016	Emittert	Forfalt/ innløst	Andre endringer i perioden	31.12.2017
Obligasjoner, nominell verdi	16 204	4 550	-3 174		17 580
Verdireguleringer	192			-61	131
Påløpte renter	188			-51	137
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	16 584	4 550	-3 174	-112	17 848

Verdipapirgjeld – konsern

Mill. kroner	31.12.2017	31.12.2016
Obligasjoner, nominell verdi	43 990	40 922
Verdireguleringer	125	42
Påløpte renter	228	253
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	44 343	41 217

Endring i verdipapirgjeld - konsern

Mill. kroner	31.12.2016	Emittert	Forfalt/ innløst	Andre endringer i perioden	31.12.2017
Obligasjoner, nominell verdi	40 922	10 810	-8 069	327	43 990
Verdireguleringer	42			83	125
Påløpte renter	253			-25	228
Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	41 217	10 810	-8 069	385	44 343

Endring i ansvarlig lånekapital og fondsobligasjonslån – morbank og konsern

Mill. kroner	31.12.2016	Emittert	Forfalt/ innløst	Andre endringer i perioden	31.12.2017
Ansvarlig lån	1 200	200			1 400
Påløpt rente	3			1	4
Sum ansvarlig lånekapital	1 203	200		1	1 404

11. EGENKAPITALBEVISEIERE

De 20 største egenkapitalbeviserne pr. 31.12.2017

NAVN	ANTALL	ANDEL AV	NAVN	ANTALL	ANDEL AV
	EKB	EKB-KAP. %		EKB	EKB-KAP. %
1. Sparebankstiftelsen Sparebanken Sør	7 988 679	51,00	11. Gumpen Bileiendom AS	154 209	0,98
2. Arendal Kom. pensjonskasse	450 000	2,87	12. Allumgården AS	151 092	0,96
3. Pareto AS	417 309	2,66	13. Landkreditt Utbytte	150 000	0,96
4. Bergen Kom. Pensjonskasse	410 491	2,62	14. Ottersland AS	100 000	0,64
5. Holta Invest AS	405 700	2,59	15. Wenaas Kapital AS	100 000	0,64
6. EIKA utbytte VPF c/o Eika kapitalforv.	399 148	2,55	16. MP Pensjon PK	85 523	0,55
7. Glastad Invest AS	387 467	2,47	17. Artel AS	82 131	0,52
8. Merrill Lynch	329 080	2,10	18. Profond AS	77 115	0,49
9. Wenaasgruppen AS	186 000	1,19	19. Apriori Holding AS	72 575	0,46
10. Otterlei Group AS	168 200	1,07	20. Varodd AS	70 520	0,45
Totalt - 10 største eierne	11 142 074	71,12	Totalt - 20 største eierne	12 185 239	77,77

Eierbrøken pr. 01.01.2017 var 18,7 prosent. Hybridkapitalen som er klassifisert som egenkapital er holdt utenfor ved beregning av eierbrøk.

Sparebanken Sør eier 5 168 egne egenkapitalbevis pr. 31.12.2017. Eierandelskapitalen utgjorde 783 197 200 kroner, fordelt på 15 663 944 egenkapitalbevis, pålydende 50 kroner.

12. SKATTEKOSTNAD

Skattesats på 25 % er lagt til grunn.

13. EFFEKTER AV OVERGANG TIL IFRS 9

IFRS 9 Finansielle instrumenter erstatter 1. januar 2018 dagens IAS 39 Finansielle instrumenter – innregning og måling. Konsernet endrer fra dette tidspunkt sine regnskapsprinsipper i henhold til den nye standarden.

Endringer i balanseposter

Ved overgang til ny standard 1. januar 2018 ser vi følgende endringer i balansepostene.

KONSERN					
Mill. kroner					
		IAS 39		IFRS 9	
		Balansert		Balansert	
Finansielle eiendeler	Målingskategori	verdi		verdi	Endring
Kontanter og fordringer på sentralbanker	Amortisert kost	1 143		1 143	0
Utlån til kredittinstitusjoner	Amortisert kost	236		236	0
Netto utlån til kunder		97 518		97 520	2
- Fastrenteutlån	Virkelig verdi opsjonen	6 316		6 316	0
- Øvrige	Amortisert kost	91 202		91 204	2
Obligasjoner og sertifikater	Virkelig verdi opsjonen	13 468		13 468	0
Aksjer	Virkelig verdi opsjonen	572		572	0
Finansielle derivater	Virkelig verdi	754		754	0
Eierinteresser i tilknyttede selskaper	Amortisert kost	39		39	0
		Balansert		Balansert	
Finansiell gjeld	Målingskategori	verdi		verdi	Endring
Gjeld til kredittinstitusjoner	Amortisert kost	902		902	0
Innskudd fra kunder	Amortisert kost	55 580		55 580	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Amortisert kost	44 353		44 353	0
Finansielle derivater	Virkelig verdi	306		306	0
Ansvarlig lånekapital	Amortisert kost	1 404		1 404	0

MORBANK					
Mill. kroner					
		IAS 39		IFRS 9	
		Balansert		Balansert	
Finansielle eiendeler	Målingskategori	verdi		verdi	Endring
Kontanter og fordringer på sentralbanker	Amortisert kost	1 143		1 143	0
Utlån til kredittinstitusjoner	Amortisert kost	3 516		3 516	0
Netto utlån til kunder		66 595		66 602	7
- Boliglån (1)	Amortisert kost	27 963		27 954	-9
- Fastrenteutlån	Virkelig verdi opsjonen	6 316		6 316	0
- Øvrige	Amortisert kost	32 316		32 332	16
Obligasjoner og sertifikater	Virkelig verdi opsjonen	12 660		12 660	0
Aksjer	Virkelig verdi opsjonen	572		572	0
Finansielle derivater		385		385	0
Eierinteresser i tilknyttede selskaper	Amortisert kost	39		39	0
		Balansert		Balansert	
Finansiell gjeld	Målingskategori	verdi		verdi	Endring
Gjeld til kredittinstitusjoner	Amortisert kost	974		974	0
Innskudd fra kunder	Amortisert kost	55 593		55 593	0
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	Amortisert kost	17 848		17 848	0
Finansielle derivater	Virkelig verdi	283		283	0
Ansvarlig lånekapital	Amortisert kost	1 404		1 404	0

- 1) Utlån til personkunder med sikkerhet i bolig har under IAS 39 blitt klassifisert til amortisert kost. IFRS 9 introduserer en forretningsorientert modell for klassifisering. Som følge av dette klassifiseres boliglån, som på et senere tidspunkt kan selges til bankens heleide boligkredittforetak, til virkelig verdi i balansen. Verdiendringer skal føres over utvidet resultat.

Verdiendringer på konsernets basisswapper som inngår i sikringsforhold, har til og med 31.12.2017 blitt innregnet i ordinært resultat. For basisswapper som opprettes fra og med 1.1.2018 vil verdiendringer på basisswapper som skyldes endringer i basis-spreader, bli regnskapsført i utvidet resultat som en sikringseffekt. Basisswapper opprettet frem til 1.1.2018 vil bokføres til virkelig verdi over resultat til disse forfaller.

Tapsnedskrivninger har i henhold til IAS 39 vært basert på objektive bevis for verdifall, en påløpt tap- modell. Tapsnedskrivninger i henhold til IFRS 9 vil fra 1.1.2018 bli foretatt basert på forventet tap. Beregning av forventede tap for konsernet Sparebanken Sør pr 1.1.2018 medfører en reduksjon i totale tapsnedskrivninger på 2 mill. kroner (7 mill. kroner i morbank).

Endringer i egenkapital

KONSERN	Egenkapital	Overkurs	Utjevning	Hybrid	Grunnfonds	Gave	Annen	Minoritets	
Mill. kroner	bevis	fond	fond	kapital	kapital	fond	egenkapital	interesser	SUM
Balanse 31.12.2017	783	451	295	1 075	6 597	21	1 884	2	11 108
Endringer som følge av IFRS 9							2		2
Skatteeffekt som følge av IFRS 9							-1		-1
Balanse 01.01.2018	783	451	295	1 075	6 597	21	1 885	2	11 109
MORBANK									
Balanse 31.12.2017	783	451	295	1 075	6 597	21	748	0	9 970
Endringer som følge av IFRS 9							7		7
Skatteeffekt som følge av IFRS 9							-2		-2
Balanse 01.01.2018	783	451	295	1 075	6 597	21	753	0	9 975

Endringene i tapsnedskrivninger etter innføring av IFRS 9 vil gi en positiv netto egenkapitaleffekt på 1 mill. kroner for konsern, og 5 mill. kroner for morbank.

Implementeringen av IFRS 9 vil ha en positiv effekt på konsernets ansvarlige kapital. Sparebanken Sør vil derfor ikke ha behov for å benytte seg av overgangsregelen.

Ytterligere informasjon knyttet til grunnlaget for beregningene blir presentert i årsrapporten for 2017.

Risikostyringen sikrer at konsernets risikoeksponering til enhver tid er kjent og bidrar til at konsernet når sine strategiske mål, samt at lover, forskrifter og krav fra myndigheter etterleves. Det er fastsatt styringsmål for konsernets samlede risikonivå, og konkrete styringsmål innenfor de enkelte risikoområdene. Det er etablert systemer for måling, styring og kontroll av risiko. Kapitalstyringen skal sikre at konsernet har en god kjernekapitaldekning, finansiell stabilitet og en tilfredsstillende avkastning i forhold til risikoprofil. Konsernets kapitaldekning og risikoeksponering følges opp gjennom periodiske rapporter.

Kredittrisiko

En av de vesentligste risikofaktorene knyttet til Sparebanken Sørs virksomhet er kredittrisiko. Kredittrisiko defineres som faren for tap som følge av at kunder eller motparter ikke kan overholde sine forpliktelser. Bankens fremtidige tapsutvikling vil også påvirkes av den generelle konjunkturutvikling, og et av de viktigste områdene for bankens risikostyring er dermed knyttet til kredittgivning og prosesser rundt dette.

Kredittrisikoen styres gjennom konsernets strategi- og policydokumenter, kredittrutiner, kredittprosesser, scoring- modeller og bevilgningsfullmakter.

Markedsrisiko

Markedsrisiko oppstår hovedsakelig som følge av konsernets usikrede transaksjoner i rente-, valuta- og egenkapitalmarkedene, og kan inndeles i renterisiko, valutarisiko, aksjerisiko og spreadrisiko. Risikoen er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i rentenivå, markedspriser og/eller kurser. Det er styrevedtatte retningslinjer og rammer for styring av markedsrisiko.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko knyttet til Sparebanken Sørs evne til å finansiere sin utlånsvekst og innfri sine låneforpliktelser til markedsbetingelser. Likviditetsrisiko omfatter også risikoen for at finansielle markeder som konsernet ønsker å benytte ikke fungerer. Retningslinjer og rammer for styring av likviditetsrisiko er fastsatt av styret.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er den risiko banken har som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller misligheter, eller eksterne hendelser. Eksempler på operasjonelle risikoforhold kan være uønskede handlinger og hendelser som bl.a. svikt i IT-systemer, hvitvasking, korrupsjon, underslag, innsiddehandel, bedrageri, ran, trusler mot ansatte, fullmakts brudd og brudd på vedtatte rutiner m.m.

Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risiko for uventede inntektssvingninger fra andre forhold enn kredittrisiko, likviditetsrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Dette kan bl.a. oppstå som følge av at myndighetene innfører endring i reguleringer, eller ved gjennomføring av finans- eller pengepolitiske tiltak, herunder endringer i skatte-, avgifts- og valutalovgivningen, som vil kunne påvirke virksomheten negativt.

Det er en forutsetning for Sparebanken Sør at risiko skal være undergitt en aktiv og tilfredsstillende styring, basert på styrevedtatte målsettinger og rammer for risikoeksponering og risikotoleranse.

Kvartalsvis utvikling

Resultat (Mill. kroner)	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Netto renteinntekter	439	422	417	401	408
Netto provisjonsinntekter	78	80	83	71	70
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	58	21	-5	14	67
Andre driftsinntekter	9	2	3	4	8
Sum netto inntekter	584	525	498	490	553
Sum driftskostnader før tap	210	194	208	199	194
Driftsresultat før tap	374	331	290	291	359
Tap på utlån og garantier	-12	4	13	15	15
Resultat før skattekostnad	386	327	277	276	344
Skattekostnad	74	80	62	66	73
Resultat for perioden	312	247	215	210	271

Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital

Netto renteinntekter	1,54	1,51	1,54	1,54	1,54
Netto provisjonsinntekter	0,27	0,29	0,31	0,27	0,26
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	0,2	0,07	-0,02	0,05	0,25
Andre driftsinntekter	0,03	0,01	0,01	0,02	0,03
Sum netto inntekter	2,05	1,87	1,84	1,88	2,08
Sum driftskostnader før tap	0,74	0,69	0,77	0,76	0,73
Driftsresultat før tap	1,32	1,18	1,07	1,12	1,35
Tap på utlån og garantier	-0,04	0,01	0,05	0,06	0,06
Resultat før skattekostnad	1,36	1,17	1,02	1,06	1,29
Skattekostnad	0,26	0,29	0,23	0,25	0,27
Resultat for perioden	1,10	0,88	0,80	0,81	1,02
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	112 800	111 100	108 400	105 680	105 400

Balanse

Forvaltningskapital	114 310	111 315	110 907	105 895	105 455
Netto utlån til kunder	97 518	96 003	94 649	92 632	90 928
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.	7,2 %	6,6 %	4,9 %	3,8 %	2,9 %
Innskudd fra kunder	55 580	54 605	55 695	52 788	51 562
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.	7,8 %	6,6 %	8,7 %	8,4 %	6,6 %
Innskudd i % av netto utlån	57,0 %	56,9 %	58,8 %	57,0 %	56,7 %
Egenkapital (inkl. hybridkapital)	11 108	10 831	10 391	9 947	10 051
Tap i prosent av netto utlån, annualisert	-0,05 %	0,02 %	0,06 %	0,06 %	0,05 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån	0,28 %	0,27 %	0,29 %	0,26 %	0,30 %

Andre nøkkeltall

(fra og med 2. kvartal 2017 er resultat tillagt i kapitaldekningen)

Kostnader i % av inntekter	36,0 %	37,0 %	41,8 %	40,6 %	35,1 %
Kostnader i % av inntekter, ekskl. netto innt. fra finans. instr.	39,9 %	38,5 %	41,4 %	41,8 %	39,9 %
Egenkapitalavkastning etter skatt (justert for hybridkapital)	12,0 %	9,8 %	8,5 %	8,7 %	11,4 %
Likviditetsreserve (LCR) konsern	139 %	144 %	158 %	114 %	128 %
Ren kjernekapitaldekning tillagt andel av resultat	15,1 %	14,7 %	14,6 %	14,6 %	14,7 %
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering av deleide selskaper	14,9 %	14,5 %	14,4 %	14,4 %	14,7 %
Kjernekapitaldekning	16,7 %	16,3 %	16,0 %	15,3 %	16,0 %
Kapitaldekning	18,9 %	18,1 %	17,8 %	17,2 %	17,9 %
Ren kjernekapital	9 890	9 625	9 434	9 101	9 114
Kjernekapital	10 965	10 700	10 309	9 726	9 939
Netto ansvarlig kapital	12 347	11 881	11 490	10 904	11 121
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	9,2 %	9,1 %	9,0 %	8,8 %	8,6 %
Antall ekspedisjonssteder	34	34	34	33	34
Antall årsverk i bankvirksomheten	432	431	430	431	439

Nøkkeltall egenkapitalbeviset (Banken gjennomførte i 2016 en emisjon av egenkapitalbevis som påvirker nøkkeltallene)

Egenkapitalbevisbrøk, vektet gjennomsnitt for perioden	18,70 %	18,7 %	18,7 %	18,7 %	19,8 %
Antall utstedte bevis	15 663 944	15 663 944	15 663 944	15 663 944	15 663 944
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (morbank)	2,8	2,1	2,1	1,9	2,6
Resultat/utvannet pr. egenkapitalbevis (konsern)	3,6	2,8	2,4	2,4	3,3
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	120	116,6	113,9	111,6	115,2
Kurs/ bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
Børskurs ved utgangen av perioden	104	103	100,00	96,50	91,25

	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2014*	31.12.2013*
Resultat (Mill. kroner)					Proforma
Netto renteinntekter	1 679	1 565	1 521	1 511	1 443
Netto provisjonsinntekter	312	293	300	284	252
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	88	224	-66	184	201
Andre driftsinntekter	18	28	14	23	22
Sum netto inntekter	2 097	2 110	1 769	2 002	1 918
Sum driftskostnader før tap	811	787	817	834	800
Driftsresultat før tap	1 286	1 323	952	1 168	1 118
Tap på utlån og garantier	20	50	97	268	126
Resultat før skattekostnad	1 266	1 273	855	900	992
Skattekostnad	282	284	231	215	219
Resultat for perioden	984	989	624	685	773
Resultat i % av gjennomsnittlig forvaltningskapital					
Netto renteinntekter	1,53 %	1,49 %	1,55 %	1,60 %	1,60 %
Netto provisjonsinntekter	0,28 %	0,28 %	0,31 %	0,30 %	0,28 %
Netto inntekter fra finansielle instrumenter	0,08 %	0,21 %	-0,07 %	0,20 %	0,22 %
Andre driftsinntekter	0,02 %	0,03 %	0,01 %	0,02 %	0,03 %
Sum netto inntekter	1,92 %	2,01 %	1,81 %	2,12 %	2,13 %
Sum driftskostnader før tap	0,74 %	0,75 %	0,83 %	0,88 %	0,89 %
Driftsresultat før tap	1,17 %	1,26 %	0,97 %	1,24 %	1,24 %
Tap på utlån og garantier	-0,05 %	0,05 %	0,10 %	0,28 %	0,14 %
Resultat før skattekostnad	1,16 %	1,21 %	0,87 %	0,96 %	1,10 %
Skattekostnad	0,26 %	0,27 %	0,24 %	0,23 %	0,24 %
Resultat for regnskapsåret	0,90 %	0,94 %	0,64 %	0,73 %	0,86 %
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	109 500	104 950	98 000	94 300	90 200
Balanse					
Forvaltningskapital	114 310	105 455	101 334	94 062	93 758
Netto utlån til kunder	97 518	90 928	88 387	80 913	77 450
Utlånsvekst i % siste 12 mnd.	7,2 %	2,9 %	9,2 %	4,5 %	6,8 %
Innskudd fra kunder	55 580	51 562	48 349	48 250	43 740
Innskuddsvekst i % siste 12 mnd.	7,8 %	6,6 %	0,2 %	10,3 %	8,3 %
Innskudd i % av netto utlån	57,0 %	56,7 %	54,7 %	59,6 %	56,5 %
Egenkapital (inkl. hybridkapital)	11 108	10 051	7 753	7 157	6 658
Tap i prosent av netto utlån, annualisert	-0,05 %	0,05 %	0,11 %	0,33 %	0,16 %
Brutto misligholdte engasjementer over 90 dager i % av brutto utlån	0,28 %	0,30 %	0,47 %	0,71 %	0,60 %
Andre nøkkeltall					
Kostnader i % av inntekter	38,7 %	37,3 %	46,2 %	41,7 %	41,7 %
Kostnader i % av inntekter, ekskl. netto inntekter fra finansielle instrumenter	40,4 %	41,7 %	44,5 %	45,9 %	46,6 %
Egenkapitalavkastning etter skatt (justert for hybridkapital fra 2016)	9,7 %	11,3 %	8,4 %	10,1 %	12,3 %
Likviditetsreserve (LCR) konsern	139,0 %	128,0 %	108,0 %		
Ren kjernekapitaldekning	15,1 %	14,7 %	12,7 %	13,1 %	12,8 %
Ren kjernekapitaldekning etter forholdsmessig konsolidering av deleide selskaper	14,9 %	14,7 %	12,7 %	13,1 %	12,8 %
Kjernekapitaldekning	16,7 %	16,0 %	13,5 %	14,4 %	14,2 %
Kapitaldekning	18,9 %	17,9 %	15,5 %	15,1 %	15,1 %
Ren kjernekapital	9 890	9 114	7 700	7 092	6 376
Kjernekapital	10 965	9 939	8 210	7 792	7 076
Netto ansvarlig kapital	12 347	11 121	9 388	8 170	7 522
Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio)	9,2 %	8,6 %	7,0 %	7,0 %	
Antall ekspedisjonssteder	34	34	40	40	44
Antall årsverk i bankvirksomheten	432	439	449	454	489
Nøkkeltall egenkapitalbevis					
Egenkapitalbevisbrøk før disponering av resultat	18,7 %	19,8 %	13,5 %	14,1 %	7,1 %
Antall utstedte bevis	15 663 944	15 663 944	4 768 674	4 768 674	1 250 000
Resultat pr. egenkapitalbevis (morbank)	8,9	8,5	10,8	12,2	10,3
Resultat pr. egenkapitalbevis (konsern)	11,2	10,7	17,6	20,3	18,1
Utbytte siste år pr. egenkapitalbevis (morbank)	6,0	6,0	9,0	10,0	10,0
Bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	120,0	115,2	219,0	212,0	187,0
Kurs/bokført egenkapital pr. egenkapitalbevis	0,9	0,8	0,6	0,9	0,8
Børskurs ved utgangen av perioden	104,0	91,3	139,0	196,0	150,0

Beregninger

	4. kv. 2017	3. kv. 2017	2. kv. 2017	1. kv. 2017	4. kv. 2016	31.12. 2017	31.12. 2016
Mill. kroner							
Egenkapitalavkastning justert for hybridkapital							
Resultat etter skatt	312	247	215	210	271	984	989
Betalte renter hybridkapital	-12	-10	-15	-10	-10	-47	-33
Resultat etter skatt, inkludert renter hybridkapital	300	237	200	200	261	937	956
IB Egenkapital	10 831	10 391	9 947	10 051	9 800	10 051	8 263
IB Hybridkapital	-1 075	-875	-625	-825	-825	-825	-510
IB Egenkapital ekskl. hybridkapital	9 756	9 516	9 322	9 226	8 975	9 226	7 753
UB Egenkapital	11 108	10 831	10 391	9 947	10 051	11 108	10 051
UB Hybridkapital	-1 075	-1 075	-875	-625	-825	-1 075	-825
UB Egenkapital ekskl. hybridkapital	10 033	9 756	9 516	9 322	9 226	10 033	9 226
Snitt egenkapital	10 970	10 611	10 169	9 999	9 926	10 580	9 157
Snitt egenkapital ekskl. hybridkapital	9 895	9 636	9 419	9 274	9 101	9 630	8 490
Egenkapitalavkastning	11,3 %	9,2 %	8,5 %	8,5 %	10,9 %	9,3 %	10,8 %
Egenkapitalavkastning ekskl. hybridkapital	12,0 %	9,8 %	8,5 %	8,7 %	11,4 %	9,7 %	11,3 %
Netto renteinntekter, justert for prinsippendringer							
Netto renteinntekter	439	422	417	401	408	1 679	1 565
Sikringsfondsavgift					-9		
Renter hybridkapital	-12	-10	-15	-10	-10	-47	-33
Netto renteinntekter, justert for prinsippendringer	427	412	402	391	389	1 632	1 532
Gjennomsnittlig forv.kap	112 800	111 100	108 400	105 680	105 400	109 500	104 950
I % av gjennomsnittlig forv.kapital	1,50 %	1,47 %	1,49 %	1,50 %	1,47 %	1,49 %	1,46 %
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning							
Driftskostnader	210	194	208	199	194	811	787
Omdanning av pensjonsordning	8				28	8	28
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning	218	194	208	199	222	819	815
Ordinær drift (justert resultat)							
Netto renteinntekter, justert for prinsippendringer	427	412	402	391	389	1 632	1 532
Netto provisjonsinntekter	78	80	83	71	70	312	293
Andre driftsinntekter	9	2	3	4	8	18	28
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning	218	194	208	199	222	819	815
Ordinær drift (justert resultat), før skatt	296	300	279	267	245	1 143	1 038
Resultat ekskl. Finans og justert for engangshendelser							
Netto renteinntekter, justert for prinsippendringer	427	412	402	391	389	1 632	1 532
Netto provisjonsinntekter	78	80	83	71	70	312	293
Andre driftsinntekter	9	2	3	4	8	18	28
Driftskostnader, justert for omdanning av pensjonsordning	218	194	208	199	222	819	815
Tap på utlån og garantier	-12	4	13	15	15	20	50
Resultat ekskl. Finans og justert for engangshendelser	308	296	266	252	230	1 123	988
Skatt (25 %)	77	74	67	63	58	281	247
Ordinær drift / justert resultat etter tap, etter skatt	231	222	200	189	173	842	741
Snitt egenkapital ekskl. hybridkapital	9 895	9 636	9 419	9 274	9 101	9 630	8 490
Egenkapitalavkastning resultat ekskl. Finans og justert for engangshendelser	9,3 %	9,1 %	8,5 %	8,3 %	7,5 %	8,7 %	8,7 %
Gjennomsnitt renter / maringer							
Gjennomsnittlig utlånsrente PM (avkastning)	2,72 %	2,75 %	2,77 %	2,83 %	2,78 %	2,78 %	2,86 %
Gjennomsnittlig utlånsrente BM (avkastning)	3,20 %	3,25 %	3,35 %	3,44 %	3,53 %	3,32 %	3,55 %
Gjennomsnittlig innskuddsrente PM	0,81 %	0,82 %	0,82 %	0,82 %	0,87 %	0,82 %	0,93 %
Gjennomsnittlig innskuddsrente BM	0,92 %	1,04 %	1,06 %	1,10 %	1,16 %	1,03 %	1,19 %
Gjennomsnittlig 3 mnd NIBOR	0,81 %	0,81 %	0,92 %	1,02 %	1,13 %	0,89 %	1,07 %
Utlånsmargin PM (utlånsrente - 3 mnd. NIBOR)	1,91 %	1,94 %	1,85 %	1,81 %	1,65 %	1,89 %	1,79 %
Utlånsmargin BM (utlånsrente - 3 mnd. NIBOR)	2,39 %	2,44 %	2,43 %	2,42 %	2,40 %	2,43 %	2,48 %
Innskuddsmargin PM (3 mnd. NIBOR - innskuddsrente)	0,00 %	-0,01 %	0,10 %	0,20 %	0,26 %	0,07 %	0,14 %
Innskuddsmargin BM (3 mnd. NIBOR - innskuddsrente)	-0,11 %	-0,23 %	-0,14 %	-0,08 %	-0,03 %	-0,14 %	-0,12 %

I styrets beretning og i regnskapspresentasjoner er det referert til enkelte justerte resultater som ikke er definert i IFRS (alternative resultatmål eller alternative performance measures (APM)). Bakgrunnen for å presentere justerte resultater er å få frem den underliggende driften på en bedre måte og er ikke ment å erstatte den ordinære rapporteringen. Tabellen over er satt opp for å vise sammenhengen mellom offisielle tall og de justerte tallstørrelsene.

SPAREBANKEN SØR

